

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Linguistica 16 (2021)

ISSN 2083-1765

DOI 10.24917/20831765.16.3

Grażyna Filip

ORCID 0000-0002-2564-1205

Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów, Polska

Życie w mieście na podstawie leksykalnej analizy kronik lwowskiego „Kuriera Porannego” z 1928 r.

Słowa kluczowe: leksyka, komunikacja społeczna, prasa, dwudziestolecie międzywojenne, kronika informacyjna

Keywords: lexis, social communication, press, interwar period, information chronicle

Zrekonstruowany w artykule obraz miasta ma charakter fragmentaryczny – wyznaczony przez dwie determinanty, przestrzeń administracyjną Lwowa z 1928 r., a także przez zakres podstawy materiałowej podjętych rozważań. Kwiryna Handke, analizując językowe wyznaczniki relacji: *miejsce – przestrzeń* w odniesieniu do geografii humanistycznej, określiła miejsce jako przestrzeń udomowioną, tę część, którą grupa zawłaszcza, a tym samym przeciwstawia przestrzeni w stopniu bliższym lub dalszym z nią sąsiadującej (Handke 2009: 40). Na potrzeby niniejszych rozważań przyjęte zostało socjolingwistyczne rozumienie miasta jako konkretnego miejsca w przestrzeni społecznej, zdefiniowanej przez K. Handke jako:

Nieformalny system kulturowy stanowiący obszar działań i zachowań ludzi na określonym miejscu realnej przestrzeni geograficznej i topograficznej.

Język przez konkretne znaki jest integralnym komponentem strukturalnym przestrzeni społecznej, w której odgrywa dwojaką rolę. Z jednej strony odzwierciedla sposób widzenia otaczającego świata przez społeczność danego miejsca, a z drugiej strony stanowi pomoc i główne narzędzie w kreowaniu tej przestrzeni (Handke 2009: 48).

Z uwagi na rolę, jakie wyrażenia językowe mogą odgrywać w stosunku do nadawcy, odbiorcy, a także fragmentu rzeczywistości, do którego odnosi się treść wyrażenia, podjęta analiza leksykalna odnosi się do przedstawieniowej (kognitywnej) funkcji języka (por. Polański 1999: 190). Materiał egzemplifikacyjny pochodzi z archiwalnych numerów „Kuriera Porannego”, dostępnych w zbiorach Biblioteki Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki we Lwowie. Pierwszy numer został wydany 3 maja 1928 r. Łącznie w archiwum biblioteki zachowało się 19 numerów gazety¹, której profil wydawcy określili jako: „«Kurier Poranny.

¹ Informacje uzyskane w Informatorium Biblioteki Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki podczas kwerendy w grudniu 2018 r. Celem kwerendy była – dostępna

Niezależny dziennik społeczny». Wychodzi codziennie o 6-tej rano z wyjątkiem niedziel”. Redakcja mieściła się przy ówczesnej ulicy Akademickiej 14². Pojedynczy numer wyceniono na 15 gr. Adresatami dziennika mieli być zarówno mieszkańcy Lwowa, jak i czytelnicy spoza miasta. Warto zwrócić uwagę na – przytoczoną niżej – redakcyjną informację dotyczącą warunków prenumeraty. Zastosowane w niej jednostki leksykalne są wyznacznikami strukturalizowania przestrzeni społecznej, stanowiąc konkretyzację wyróżnionej przez K. Handke (2009: 49) relacji *miejsce – przestrzeń = centrum (we Lwowie) – peryferie (na prowincji) i dalej (za granicą)*. Oto zapowiedziany fragment w oryginalnym zapisie:

Prenumerata: We Lwowie miesięcznie zł. 4
na prowincji 4,50
zagranicą 6.

Ogłoszenia: W dziale ogłoszeń 25 gr. za wiersz m/m szerokości 72 m/m; w tekście 50%, na pierwszej stronie 100%, zagran. 25% drożej, 1/2 strona 400 zł., 1 strona 800 zł. (KP/1)

Według informacji w bazie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich okres wydawniczy gazety przypadł na lata 1928 (R. 1)–1936 (R. 9.), przy czym w zasobach Ossolineum znajdują się jedynie pojedyncze numery gazety, nabyte po 1945 r.³ Z kolei w Narodowym Uniwersalnym Katalogu Centralnym NUKAT (katalog centralny części

w bibliotece – polskojęzyczna prasa z 1918 r., roku odzyskania przez Polskę niepodległości. Egzemplarze „Kuriera Porannego”, wydane 10 lat po tym fakcie, okazały się najbliższym tej dacie, zachowanym w zbiorach, tytułem prasowym. Wcześniejszą chronologicznie polskojęzyczną gazetą dostępną w BLUN (2018 r.) były pojedyncze numery „Kuryera Teatralnego” z roku 1871.

W indeksie do monografii Andrzeja Paczkowskiego pt. *Prasa polska w latach 1918–1939* odnotowano 29 wystąpień tytułu „Kurier Poranny”, przede wszystkim jednak w odniesieniu do warszawskiej gazety o takim samym tytule, organu grupy politycznej skupionej wokół Bronisława Pierackiego, dawnego legionisty, wiceministra spraw wewnętrznych od 1929 r. i ministra tego resortu od 1931 r. (Paczkowski 1980: 154–156; 15, 66, 69, 70, 78, 85, 92, 94, 102, 111, 131, 137, 139, 158, 159, 184, 203, 207, 221, 224, 228, 229, 233, 234, 255, 321); jednokrotnie do „Kuriera Porannego Lubelsko-Wołyńskiego” (Paczkowski 1980: 103) oraz do „Śląskiego Kuriera Porannego” (Paczkowski 1980: 173). Lwowski dziennik jako „Kurier Poranny” nie ma w przywołanej książce poświadczenia. Odnotowany jest natomiast „Kurier Lwowski” (Paczkowski 1980: 15) – prawdopodobnie kontynuacja lwowskiego „Kuriera Porannego”, już jako dziennika lwowskiej organizacji Stronnictwa Narodowego.

² Ulica nosiła tę nazwę od roku 1871 do 1955. Obecnie jest to prospekt Tarasa Szewczenki. Budynek nr 14 istnieje do dzisiaj.

³ „Lwowski Kurier Poranny: dziennik niezależny. **Miejsce Wydania:** Lwów. **Okres Wydawniczy:** Prasa lwowska: R.1 1928-R.9 1936 **Zasób Wrocław:** Poj. numery nabyte po 1945 r. **Zasób Lwów:** R.1 1928 nr 120-204, braki; R.2 1929 nr 205-605, braki; R.3 1930 nr 1-385, braki; R.4 1931 nr 1-178,180-361; R.5 1932 nr 1-362; R.6 1933 nr 1-78,80-362; R.7 1934 nr 1-122,124-359; R.8 1935 nr 1-130, 132-350” (<http://bazy.oss.wroc.pl/lwow/pozycja.php?id=1258&s=3&search=1%>).

polskich bibliotek naukowych i akademickich uruchomiony w 2002 r.) zamieszczono informację, że od 1930 r. gazeta była kontynuowana jako „Kurjer Lwowski”⁴.

„Kurier Poranny” jako międzywojenny dziennik niezależny reprezentował prasę popularną w odróżnieniu od tytułów informacyjno-politycznych (prasa zaangażowana), które – jak podkreślił Wiesław Władyka, powołując się na badania Stanisława Orsini-Rosenberga – „ze względów ideowych i politycznych nie walczyły za każdą cenę o odbiorcę i wykazywały – mimo różnych fluktuacji doktrynalnych – stabilność w głoszeniu poglądów” (Władyka 1982: 13). W monografii dotyczącej prasy Drugiej Rzeczypospolitej przywołał autor napisał:

[P]rasa popularna kierowała się wyłącznie jedną zasadą – maksymalnego zysku. A to pociągało za sobą nieustanne poszukiwanie środków i metod pozwalających powiększać lub przynajmniej utrzymywać nakład na wysokim poziomie. Wiązały się więc z tym zabiegi mające na celu uatrakcyjnienie formy, szaty zewnętrznej gazety, a przede wszystkim wysiłki zmierzające do rozwinienia sztuki redakcyjnej w tym kierunku, by prasa mogła być czytana przez tzw. szarego obywatela, przez „każdego mężczyznę na ulicy i każdą kobietę w kuchni”. Mniej istotna była więc cena jednego egzemplarza, dążono wręcz do jej obniżania, a najważniejsza stawała się ilość sprzedawanych egzemplarzy (Władyka 1982: 13)⁵.

Stałą rubryką „Kuriera Porannego” były *Kroniki* zamieszczane na 3 lub 3 i 4 stronie każdego numeru. W definicji leksemu *kronika* jako drugi aspekt znaczeniowy (po chronologicznym zapisie najważniejszych wydarzeń z życia państwa, instytucji, organizacji itp.) odnotowano: ‘stały przegląd bieżących wydarzeń z różnych dziedzin życia, zamieszczany w prasie, radiu lub telewizji’ (SJP)⁶. W WSJP leksemowi *kronika* przyznano następującą tematyczną kwalifikację: *Człowiek w społeczeństwie*

⁴ „Kurjer Lwowski”; R. 3, nr 281 (1930)- ; xx002012283, wersja elektroniczna, Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa. Według przywołanego tu źródła redaktorem odpowiedzialnym „Kuriera Porannego” był Kazimierz Turzański. Opis gazety przygotowano na podstawie numeru 298 R. 2 (4 maja 1929 r.) oraz bazy Centralnego Katalogu Czasopism Polskich (CKCzP); niektóre numery wydano z uwagą: po konfiskacie nakład drugi; w związku z konfiskatą nakładów niektóre numery zawierają niezadrukowane szpalty; odstępstwa od numeracji w związku z konfiskatą nakładów; online dostępne są pojedyncze numery ilustrowanego dodatku niedzielnego, naukowo-literackiego dodatku niedzielnego oraz naukowo-literackiego dodatku świątecznego z 1929 r. (<http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/190358>).

⁵ Informacje na temat powstawania i działalności międzywojennej prasy przedstawił także Adam Ochocki, w książce pt. *Reporter przed konfesjonatem, czyli jak się w Łodzi przed wojną robiło gazetę*, opisując początki swojego życia zawodowego. W rozdziale pt. *Wszystkie chwytły dozwolone* wspominał: „A w ogóle to w okresie międzywojennym niezwykle historie działały się na łódzkim rynku wydawniczym. Konkurencja była olbrzymia, rywalizacja niekiedy wręcz dramatyczna. Coraz to nowe wydawnictwa usiłowały podbić rynek. Tytuły gazet pojawiały się i nikły jak efemerydy. W dziesięcioleciu 1923–1933 na cmentarzu prasowym Łodzi pochowano aż 14 gazet, sześć porannych i osiem popołudniowych. Absolutny rekord pobiła w 1929 roku popołudniówka «Ekstra-Telegram» – wychodziła raptem ... dwa dni! Nieco dłużej, bo trzy tygodnie, ukazywał się cztery lata wcześniej «Łódzki Kurier Czerwony». Była to spółka nie tyle z ograniczoną odpowiedzialnością, jak głosiła stopka, co z nieograniczoną beczelnością” (Ochocki 2004: 41).

⁶ Rozwiązanie stosowanych skrótów jest zamieszczone po treści głównej artykułu.

→ *środki masowego przekazu* i zapisano (m.in.) dwa wyrażenia syntaktyczne bezpośrednio związane z problematyką niniejszego tekstu: *kronika miejska*, *gazetowe kroniki*. Szczegółowy przegląd leksykalnych definicji rzeczownika *kronika* przedstawiła w swojej publikacji (na temat dziewiętnastowiecznych kronik prasowych) Magdalena Pietrzak, stwierdzając, że w odniesieniu do prasy leksem ten został po raz pierwszy odnotowany w *Słowniku warszawskim* (Pietrzak 2017: 170). Na podstawie źródeł leksykograficznych i encyklopedycznych, a także współczesnych opracowań medioznawczych i genologicznych (m.in. Zbigniewa Bauera, Bożeny Witosz i Marii Wojtak) autorka ustaliła następujące wykładniki gatunkowe kroniki:

1. aktualność prezentowanych wydarzeń,
2. ich chronologiczne i tematyczne uporządkowanie,
3. dążenie do kompletności i zwięzłości w sposobie prezentowania tematu,
4. chęć poinformowania członków danej społeczności o wydarzeniach – jako dominująca illokucja,
5. złożoność gatunkowa (wzmianki i notatki),
6. cykliczny charakter,
7. samodzielność lub towarzyszenie innym gatunkom (Pietrzak 2017: 173)⁷.

Dla tak zdefiniowanego gatunku⁸ M. Pietrzak zastosowała termin *kronika informacyjna*, wskazując jako jej początek drugą dekadę XIX w. (zaznaczyła także, że samo określenie *kronika* nie pojawiło się jako nazwa rubryki w „Kurierze Warszawskim”), kiedy mianem kroniki współokreślano także odmianę felietonu – kronikę felietonową. Tego rodzaju wypowiedź prasowa bywała również sygnowana nazwami *wiadomości* lub *nowiny* (Pietrzak 2017: 168, 173). Zgodnie z definicją zawartą w *Encyklopedii wiedzy o prasie* (przywołuje ją w swojej publikacji także Maria Wojtak, por. 2004: 30): *kroniki prasowe* to: „powiadamy o faktach i zdarzeniach, które bądź odznaczają się znaczną doniosłością społeczną, bądź też wzbudzają, ze względu na swe treści emocjonalne, nowość czy niezwykłość, szczególne zainteresowanie czytelników, słuchaczy czy widzów” (Maślanka red. 1976: 107).

Kronika zgodnie zaliczana jest przez badaczy współczesnej genologii medialnej (której instrumentarium, a także teoria stanowią podłoże dla cytowanej badaczki kronik dziewiętnastowiecznych) do grupy gatunków informacyjnych, przy zastrzeżeniu, że sam termin *informacja* funkcjonuje również jako odrębna nazwa gatunkowa. Potwierdzenie tego można znaleźć m.in. w zestawieniu gatunków

⁷ Zdaniem M. Pietrzak „Przypadek» kroniki informacyjnej jest na tyle interesujący dla genologa, że daje możliwość obserwacji procesu kształtowania się gatunku w kontekście zmieniających się uwarunkowań kulturalnych i społecznych” (Pietrzak 2017: 167). Zgodnie z deklaracjami w cytowanych publikacjach, przywołana autorka prowadziła badania z perspektywy genologicznej, korzystając z instrumentarium właściwego genologii lingwistycznej, przede wszystkim metodologii zaproponowanej przez M. Wojtak (Pietrzak 2017: 168, 2019: 52).

⁸ W wyniku analiz przeprowadzonych na przykładzie numerów „Kuriera Warszawskiego” autorka ustaliła dla kroniki informacyjnej status gatunku (wyróżniającego się na tle innych wypowiedzi informacyjnych), a nie rubryki (Pietrzak 2017: 168).

informacyjnych i publicystycznych – „mapowaniu gatunków” – dokonany przez Magdalenę Ślowską (2017: 22)⁹.

Komunikologiczny potencjał mediów był wykorzystywany na poszczególnych stopniach procesu komercjalizacji i demokratyzacji mediów. W odniesieniu do początków polskiej prasy zwróciła na to uwagę M. Pietrzak (2017: 173). Z kolei Wiesław Władysław wskazał na związek rozwoju przemysłowego (wynalazki techniczne, możliwości transportowo-komunikacyjne, urbanizacja, aglomeracja miast itd.) z powstawaniem kultury masowej. W przypadku Polski ukierunkowanie na masowego odbiorcę przypadło na okres międzywojenny. Narzędziem tego procesu była m.in.: „[p]rasa drukowana w koncernie [która]¹⁰ tworzyła świetnie uzupełniający się system informacyjno-opiniotwórczy, podporządkowany właśnie zasadzie «wszystko dla wszystkich»” (Władysław 1982: 17). W klasycznej już rozprawie na temat kreatywnego charakteru języka Renata Grzegorzczakowa wśród czterech głównych obszarów, których dotyczy określenie *kreatywność języka*, wymieniła stwarzanie światów przedstawionych w różnego rodzaju tekstach, zwłaszcza perswazyjnych, do których należą wypowiedzi w mediach (Grzegorzczakowa 1995: 13)¹¹.

Przykładem komercyjnej, medialnej kreacji jest obraz z życia lwowian, utrwalony w kronikach informacyjnych „Kuriera Porannego” z maja 1928 r. Na potrzeby prowadzonych analiz leksem *życie* jest rozumiany w znaczeniu jego określonej dziedziny, rodzaju ludzkiej działalności. W kontekście tego aspektu semantycznego zostały odnotowane w WSJP następujące połączenia¹²: „życie artystyczne, gospodarcze, literackie, naukowe, osobiste, polityczne, prywatne, publiczne, religijne, rodzinne, rzemieślnicze, towarzyskie, uniwersyteckie, zawodowe; miłosne, płciowe, seksualne, uczuciowe”. Wśród przytoczonych w słowniku połączeń brak wyrażen: *życie przestępcze* lub *kryminalne*, które w lwowskich kronikach jest szczególnie eksponowane. Leksykalna kreacja lwowskiego świata przestępczego na łamach „Kuriera Porannego” stanowi przedmiot odrębnego artykułu znajdującego się obec-

⁹ Mapowanie dotyczyło trzech, bliskich chronologicznie, propozycji badawczych: Zbigniewa Bauera (z roku 2008), Janiny Frasz (z roku 2005) oraz Kazimierza Wolnego-Zmorzyńskiego i Andrzeja Kaliszewskiego (z roku 2006). W trzeciej typologii przedstawionego przez autorkę zestawienia *kronika*, jako gatunek, nie została uwzględniona (Ślowska 2017: 22).

¹⁰ Występujące w niniejszym artykule dopowiedzenia lub pominięcia (ujmowane w nawiasy kwadratowe) oraz wyróżnienia kursywą (w cytatach) są odautorskie.

¹¹ Pozostałe obszary wymienione przez autorkę to: 1) kreatywność języka w modelu generatywnym Chomsky’ego, 2) stwarzanie nowych stanów rzeczy przy performatywnym użyciu wyrażen językowych, 3) kreowanie zbitek pojęciowych wyrażanych przez słownictwo (Grzegorzczakowa 1995). Kreatywny charakter działań komunikacyjnych w mediach masowych stał się przedmiotem dyskusji zarówno medioznawców, jak i lingwistów (por. Nowak, Tokarski red. 2007).

¹² Połączenia to jeden z elementów struktury hasła w przywołanym w wersji elektronicznej WSJP. Pełna struktura hasła: *Definicja, Kwalifikacja tematyczna, Relacje znaczeniowe, Połączenia, Cytaty, Odmiana, Składnia, Pochodzenie*. Poza przytoczonym tu znaczeniem życia jako działalności, w słowniku uwzględniono dla tego rzeczownika jeszcze 6 aspektów semantycznych. Oto wszystkie aspekty kolejno: 1) *stan organizmu*, 2) *bytowanie*, 3) *witalność*, 4) *na obcej planecie*, 5) *utrzymanie*, 6) *działalność*, 7) *firmy* (WSJP).

nie w druku. Zgodnie z obowiązującymi zasadami publikowania – w niniejszym tekście ta kategoria znaczeniowa pozostała zatem poza zakresem analiz¹³.

Wybrany do analizy materiał egzemplifikacyjny został sklasyfikowany według połączeń odnotowanych dla rzeczownika *życie* (także w mieście) w WSJP. Kryterium to – jako kategoryzacyjny klucz tematyczny – jest jedną z kategorii wyróżnionych przez Walerego Pisarka wśród procedur stosowanych do badania treści przekazów prasowych (Pisarek 2019: 47).

Kolejność prezentowania poszczególnych serii przykładów została dostosowana do częstości występowania poszczególnych tematów w analizowanych kronikach. Frekwencja ta może być odzwierciedleniem stanu faktycznego => w danym dniu, we Lwowie miały miejsce takie, a nie inne wydarzenia. Może też być efektem popularności danego tematu lub/i wyboru redakcji. Według W. Pisarka: „[p]rzyjmuje się na przykład generalnie, że wydarzenie jest tym ważniejsze, im więcej ludzi odczuje jego następstwa i im bardziej te następstwa będą dla nich istotne” (Pisarek 2019: 37–38). Z uwagi na ograniczoną dostępność gazety fragmenty wybrane do zilustrowania poszczególnych kategorii tematycznych nabierają także wartości dokumentacyjnej, stąd obszerność niektórych cytatów, a także zachowanie oryginalnej pisowni oraz edytorskich wyróżnień.

Największą frekwencję w podstawie materiałowej wykazują tekstowe konkretyzacje aspektów określonych w definicji WSJP jako życie gospodarcze, zawodowe i rzemieślnicze. Tak skategoryzowane wyznaczniki przejawów miejskiej działalności mogą na siebie zachodzić, a także konotować lub wywoływać leksykalne asocjacje ze sferą miejskiej administracji. Tę grupę przykładów reprezentują m.in. chrematonimy: *Izba Rzemieślnicza*, *Walne Zgromadzenie Introligatorów*, *Zjednoczenie Stanu Wolnego*, *Związek Obywatelskiej Pracy Kobiet*, *Rada Przyboczna m. Lwowa*, *Koło Inicjatywy Odbudowy Gospodarczej Stanu Średniego we Lwowie*, *Towarzystwo Dziennikarzy Polskich (KP7)*, *Towarzystwo Ochotniczych Straży Pożarnych (KP7)*, *Lwowski Oddział Ligii Morskiej i Rzecznej (KP7)*, *Związek Stowarzyszeń Przemysłowych i Rzemieślniczych (KP13)*¹⁴. Uzupełniają ją również leksemy reprezentujące nazwy zawodów, np. zawarte w wymienionych nazwach własnych, *introligatorzy*, *dziennikarze* lub w niżej przytoczonych fragmentach kronik *gazownicy* i *wodociągowcy*. Wymienione określenia zostały zamieszczone w kontekście jednostek leksykalnych wyrażających działanie mieszkańców miasta, np.: *zebranie walne*, *zebranie organizacyjne*, *posiedzenie*, *zjazd* czy *wsparcie* (finansowe). Oto wybrane fragmenty:

¹³ W obydwu tekstach podane zostały natomiast informacje dotyczące opisu i dostępności analizowanej gazety. Tekst pt. *Leksykalne wyznaczniki przestępczości w kronikach lwowskiego „Kurier Porannego”* oczekuje po recenzji na druk w tomie jubileuszowym lwowskiej polonistyki. Na temat sensacji w dziennikach Drugiej Rzeczypospolitej („Ilustrowany Kurier Codzienny”, „Express Poranny”, „Orędownik Wielkopolski”, „Ekspres Ilustrowany”, „Mały Dziennik”) pisał W. Władyka, zwracając uwagę na aspekty polityczne, narodowościowe, społeczne i komercyjne funkcjonowania tego rodzaju prasy (Władyka 1982).

¹⁴ Analiza chrematonimów występujących w „Kurierze Porannym” z uwagi na instrumentarium właściwe metodologii onomastycznej może stanowić temat odrębnego artykułu.

Izba Rzemieślnicza – przedłożenie wykazu członków na polecenie Delegata Ministerstwa Skarbu (KP1).

Izba Rzemieślnicza zawiadamia – że zostaną rozdane w r. 1928/29 dwa wsparcia po 200 złp. podupadłym bez własnej winy majstrom rękodzielniczym narodowości polskiej lub ruskiej, celem umożliwienia im dalszego prowadzenia rzemiosła (KP5).

Koło Inicjatywy Odbudowy Gospodarczej Stanu Średniego we Lwowie (KP2).

Walne Zgromadzenie Intrologatorów (KP14).

Zjednoczenie stanu średniego – walne zebranie zagańł prezes p. Stanisław Stesłowicz (KP6).

Zebranie organizacyjne kobiet – w celu zawiązania we Lwowie koła Związku obywatelskiej pracy kobiet (KP6)

Posiedzenie Rady Przybocznej m. Lwowa – sprawa sprzeciwów i wyrzutów przeciw nadzwyczajnemu budżetowi na rok 1928/29 (KP7).

Zjazd gazowników i wodociągowców (KP11).

Tej serii przykładów dopełniają informacje dotyczące handlu w mieście, koncesji, godzin, regulacji cen, a także podatków i opłat, na których określenie dziennikarze „Kuriera” używali także (dziś nacechowanego) rzeczownika *haracz* jako ‘opłata uiszczana komukolwiek, wygórowana i ściągana niesłusznie; okup’ (SJPD III: 24)¹⁵. Ilustrację stanowią poniższe fragmenty kronik¹⁶:

¹⁵ Definicje leksykalne wyrazów występujących w cytowanych fragmentach gazety pochodzą z SJPD. Wydanie wcześniejszego leksykonu – *Słownika języka polskiego* pod red. Jana Karłowicza, Adama Antoniego Kryńskiego, Władysława Niedźwiedzkiego, t. I–VIII, Warszawa – przypało na lata 1900–1927. W charakterystyce tego słownika, umieszczonej w internetowym przewodniku pod red. Mirosława Bańki, Magdaleny Majdak i Macieja Czeszewskiego zawarto następującą informację: „Z racji niemal 40 lat prac nad słownikiem skład redakcji i jej współpracowników zmieniał się kilkakrotnie. Redaktorami (i zarazem autorami haseł) byli: Jan Karłowicz, Adam Antoni Kryński, Władysław Niedźwiedzki, a także, choć brak szczegółowych informacji dotyczących zakresu wykonywanych prac, Józef Peszke i Kazimierz Król. [...] Prace rozpoczęto w 1889 r., z tego roku pochodzą też *Wskazówki dla współpracowników* (Bańko, Majdak, Czeszewski red. online). Zgodnie z przywołanym źródłem w roku 1927 w Wydawnictwie Kasy im. Mianowskiego Instytutu Popierania Nauki, w Warszawie ukazał się VIII tom tego słownika: Z–Ż. Z kolei w opinii Stanisława Urbańczyka: „Gdy słownik ten porównamy z dziełem Lindego, oznacza on krok wstecz, a nie naprzód. [...] Dopiero koło 1950 r. podjęto pod kierunkiem W. Doroszewskiego wielkie prace nad słownikiem współczesnego języka polskiego. Miał on objąć całe słownictwo literackie nie tylko w. XX, nie tylko w. XIX, ale nawet te wyrazy z 2. połowy XVIII, które jeszcze dziś, choćby tylko biernie, są znane wykształconemu i odczytanemu Polakowi. Zebrano cytaty z mnóstwa dzieł tego 200-letniego okresu” (Urbańczyk 1991: 26–27). Z uwagi na zasób i stan polszczyzny – a nie daty wydania poszczególnych tomów – wybór słownika pod red. Witolda Doroszewskiego wydaje się optymalny.

¹⁶ W cytowanych niżej zapisach zwracają uwagę niestosowane obecnie formy fleksyjne, np. na *ostatniem, dnie* (a nie *dni*), *koncesyj* obok równoległe obecnej już w kronikach formy *koncesji* (budowlanych), lub syntaktyczne, np. wyrażenie przyimkowe *w ulicy* (a nie *na ulicy*) – konkretyzujące miejsce robót brukarskich. W tekstach gazety wyrażenia przyimkowe: *w ulicy, na ulicy* i *przy ulicy* stosowane są w trzech odrębnych znaczeniach sygnalizowanych za pomocą przyimka. *Na ulicy* dotyczy np. miejsca jakiegoś zdarzenia/wypadku. Z kolei *przy ulicy* stosowane jest w znaczeniu lokalizacji budynku. Uwagę zwraca przymiotnik *przeważna* w konstrukcji: „zajmujących się wyłączną lub przeważną sprzedażą napojów alkoholowych” (przykład piąty). Określenie to ustąpiło swoim znaczeniem imiesło-

Powiększenie liczby koncesji kominiarskich – Magistrat uchwalił przedłożyć urzędowi wniosek (KP7).

Koncesje budowlane – Magistrat m. Lwowa uchwalił na ostatnim posiedzeniu udzielić koncesyj budowlanych następującym osobom (KP7).

Miejskie roboty brukarskie – w ul. Krakowskiej oddano firmie inż. Kinela za kwotę 20908 zł (KP7).

Nowe ceny maksymalne na mięso wołowe (KP7).

Rozporządzenie w sprawie godzin handlu – Na zasadzie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej mogą być obecnie otwarte w dniu powszednie do godz. 7 a w soboty i w dniu przedświąteczne do godz. 8: jatki z mięsem i wędlinami, oraz sklepy spożywcze, z wyjątkiem zajmujących się wyłączną lub przeważną sprzedażą napojów alkoholowych. Zakłady fryzjerskie i kalotechniczne otwarte będą w dniu powszednie do godz. 7, w soboty i w dniu przedświąteczne do godz. 9-tej. wieczór (KP4).

Podatek widowiskowy dla kin – Na ostatnim posiedzeniu Magistratu uchwalono, że ze względu na zmniejszoną frekwencję w kinach w sezonie letnim przedłożyć próbną zniżkę podatku widowiskowego do dnia 31 sierpnia br. (KP1)

Nowy haracz! – Opłaty rzeźniano-targowe zostały podwyższone o 100 i więcej procent (KP3).

Jako podgrupę prezentowanego pola semantycznego można wymienić leksykalne wyznaczniki edukowania mieszczan i podnoszenia ich zawodowych kwalifikacji, np. *kursy, egzaminy i promocje*:

Kursy rysunków dla stolarzy, kurs dla pisarzy gmin wiejskich (KP4).

Konferencja inspektoratów szkolnych – w sprawie m.in. higieny i wychowania fizycznego w szkołach powszechnych (KP5).

Państwowa komisja egzaminacyjna we Lwowie – dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich (KP6).

Z Politechniki Lwowskiej – promocja na doktorów nauk technicznych (KP1).

Obligatoryjnym elementem regulującym życie społeczne miasta były zasady poruszania się w przestrzeni miejskiej oraz konsekwencje ich nieprzestrzegania. W kronikach występują leksykalne wyznaczniki podstawowych rodzajów przemierzania się w ówczesnym Lwowie: ruch pieszy, rowerowy, konny i samochodowy. W zacytowanych fragmentach uwagę zwracają zwłaszcza jednostki przynależące do ostatniej z wymienionych kategorii znaczeniowych: *automobil, dorożka automobilowa*, a także już *auto osobowe*:

Ważne dla właścicieli rowerów – przepisy normujące jazdę rowerami w obrębie miasta, rejestracja rowerów i prolongata kart rowerowych (KP4).

wowej formie *przeważająca*. Proces ten znalazł adnotację w SJPD: *przeważny* ‘wychodzące już obecnie z użycia: występujący w przeważającej liczbie, masie, ilości’ (SJPD VII: 430). Dla współczesnego czytelnika archaicznie brzmi również pierwszy człon w przymiotniku złożonym *rzeźniano-targowe* (ostatni przykład tej serii). W SJPD przymiotnik *rzeźniany* (od rzeczownika *rzeźnia*) jeszcze występuje, lecz z kwalifikatorem „rzadki” (SJPD VII: 1482). W kolejnym chronologicznie leksykonie, pod red. Mieczysława Szymczaka, leksem nie został już odnotowany.

Wypadek automobilowy – Na ulicy Żółkiewskiej pod koła auta osobowego dostał się Benjamin Binstein. Doznał on na ciele wielu obrażeń. Pierwszej pomocy udzieliło mu Pogotowie ratunkowe. Auto odnośne było opatrzone Nr. 8240. Szofer zbiegł (KP1).

W dniu pierwszego maja wieczorem dorożką automobilową Nr. 8318 jechał jakiś pasażer, który w niej zapomniał swoją teczkę skórzaną, zawierającą cenniki i prospekta kupieckie działu automobilowego i metalurgiczno-maszynowego. Teczka tę szofer Szymon Gabel złożył w policji (KP1).

Karambol – wozów konnych na ul. Łyczakowskiej (KP4).

Jako uzupełnienie tej części rozważań warto przytoczyć fragment artykułu z pierwszego numeru „Kuriera” (s. 3) – spoza kronik, ale ściśle wiążący się z prezentowanym tu aspektem życia miejskiego. Ze współczesnej perspektywy ilustruje on niezmiennosc zachowań uczestników ruchu ulicznego. Refleksję może budzić z jednej strony tytuł cytowanego artykułu „**Nareszcie ... Europa!**” i odwołania do niego w treści artykułu: „Nareszcie, jak u innych! jak w innych miastach Europy! Tak samo! Wszystko tak samo” (rok 1928). Z drugiej natomiast zestawienie wypowiedzenia: „Nigdy nie czytam książki, ani nawet gazety, przechodząc przez jezdnię. Nigdy na środku ulicy nie witam się z przyjacielem. Nigdy na środku jezdni nie czytam reklam, umieszczonych na tramwajach, ani nie przyglądam się lecącemu nad głową aeroplanowi” ze współczesnymi planami wprowadzenia dźwiękowej sygnalizacji ulicznej dla pieszych wpatrzonych w smartfony¹⁷. Oto fragment wspomnianego artykułu:

Nareszcie ... Europa!

Ruch kołowy we Lwowie rozwija się z dnia na dzień. Z dumą przyglądamy się na krzyżowaniu ruchliwych ulic długim szeregom samochodów, dorożek, tramwajów, z rozczuleniem patrzymy na wznoszące się i opadające ramie posterunkowego kierującego ruchem.

„Nareszcie”, myślimy „Nareszcie, jak u innych! jak w innych miastach Europy! Tak samo! Wszystko tak samo”.

Ale gdy patrzymy na te niewątpliwe oznaki postępu w rozwoju miasta, przychodzą nam do głowy refleksje, czy publiczność nasza dorosła do tego ruchu, czy potrafi dać sobie radę z przechodzeniem przez coraz ruchliwsze ulice! [Tu opis, w którym kobieta zamierza przejść przez jezdnię, obawiając się kolejno samochodu, tramwaju i dorożki. Dziennikarz ironicznie puentuje ten fragment: „Bliska omdlenia wróciła na chodnik i ze zwieszoną głową wolno sunęła chodnikiem wzdłuż jezdni. Biedactwo! Widać było, że już nigdy nie opuści chodnika...”]. Znałem pewnego człowieka, który z oburzeniem mówił: Nie rozumiem ludzi nieumiejących przechodzić przez ulicę. To tak łatwo. Ja zawsze najpierw patrzę na lewo, potem na prawo. Nigdy nie czytam książki, ani nawet gazety, przechodząc przez jezdnię. Nigdy na środku ulicy nie witam się z przyjacielem. Nigdy na środku jezdni nie czytam reklam, umieszczonych na tramwajach [por. współcześnie], ani nie przyglądam się lecącemu nad głową aeroplanowi. Toteż nie mam uczucia strachu przy przechodzeniu, ani uczucia ulgi, gdy jestem na chodniku!

Tak mówił ten człowiek, ale był on z zawodu szoferem i piechotą nigdy nie chadzał po ulicach naszego „europejskiego” miasta (KP1).

¹⁷ Od 1 czerwca 2021 r. w Polsce zostały wprowadzone kary pieniężne za korzystanie z telefonów na przejściach dla pieszych.

Kolejnym aspektem życia społeczności miejskiej była opieka zdrowotna i higiena np. „szczepienie jest w myśl ustawy przymusowe, a te osoby, które nie zgłoszą swe dzieci do szczepienia, będą karane” (KP3). Oto wybrane fragmenty:

Przymus szczepienia przeciw ospie – Ochronne to szczepienie jest w myśl ustawy przymusowe, a te osoby, które nie zgłoszą swe dzieci do szczepienia, będą karane. [...] Szczepienie bezpłatnie wykonują wszyscy dzielnicowi lekarze codziennie o godz. 5 po południu z wyjątkiem niedziel i świąt (KP3).

Spółdzielnia lekarska – zebranie założycielskie (KP3).

Nowe przybytki ustępowe – jak wiadomo Lwów nie obfituje w miejsca ustępowe, czyli tzw. „pisuiry” (KP13).

Z wymienioną wyżej sferą życia miejskiego wiąże się wypoczynek/rekreacja/urlop jako formy dbałości o kondycję mieszkańców. Ta problematyka również ma swoją konkretyzację w ramach tematycznego aspektu kronik prasowych. Reprezentują ją następujące wyrażenia: *kolonie lecznicze, taryfa kuracyjna na przejazd, otwarcie sezonu kąpielowego, urlopy rolne* (związane ze sferą gospodarczą), *sezonowy urząd pocztowo-telegraficzny* (na czas trwania sezonu kąpielowego), występujące w poniższych fragmentach:

Organizowana od lat 44 przez Towarzystwo kolonji leczniczych dla dzieci we Lwowie (ul. Batorego 1, II p.) przyjmuje zgłoszenia dzieci na kolonję leczniczą w Rymanowie. [...] Opłata za pobyt 33-dniowy wraz z kosztami podróży wynosi 130 złotych. Zniżka opłaty możliwa jedynie w wypadkach wyjątkowych. Termin do wnoszenia podań na obydwie sezony do 20 maja br. (KP2)

Uzupełnienie taryfy osobowej na czas sezonu letniego – taryfa kuracyjna na przejazd powrotny oraz przejazdy młodzieży szkolnej (KP5).

Prośby o urlopy rolne – szeregowych niezawodowych (KP5).

Czynny Urząd Pocztowy w Niemirowie-Zdroju – na czas trwania sezonu kąpielowego (KP5).

W Lubieniu Wielkim koło Lwowa – uruchamia się sezonowy urząd pocztowo-telegraficzny (KP11).

Opieką administracyjną objęte były także zwierzęta w przestrzeni ówczesnego Lwowa i poza jego granicami. W analizowanych kronikach prasowych kilkakrotnie występuje nazwa własna *Towarzystwo Opieki nad zwierzętami we Lwowie* w odniesieniu do różnych gatunków zwierząt, a także informacje o opłatach za posiadanie psów:

Towarzystwo Opieki nad zwierzętami we Lwowie – Chcąc rozszerzyć swą działalność na prowincję, zwraca się do miłośników zwierząt z prośbą o zakładanie filij w miasteczkach i miastach (KP3).

Zniżenie opłat od psów (KP10).

Towarzystwo Opieki nad zwierzętami we Lwowie – w sprawie koni pociągowych (KP14).

W tekstach kronik znajdują się również informacje potwierdzające działalność lwowian o charakterze społecznym, polegającą na niesieniu pomocy materialnej ubogim mieszkańcom miasta. Wykładnikami filantropii są wyrażenia: *zbiórki na*

ulicach miasta, festyny pod protektoratem czy konkursy na posag np. „dla ubogich dziewcząt, sierót po rzemieślnikach”. Ostatni w poniższej serii przykładów zawiera szczegółowe informacje na temat warunków takich konkursów, które odbywały się na zasadach losowania:

Zbiórkę – na ulicach miasta urządza w niedzielę 13 maja Komitet pań i panów na zapomogi dla najbiedniejszych wdów i sierot (KP7).

Wielki festyn wiosenny pod protektoratem p. wojewodziny Marii Dunin-Borkowskiej – wstęp tylko 50 groszy, dochód przeznaczony na cele dobroczynne (KP15).

Konkurs na posag – Magistrat miasta Lwowa ogłasza konkurs na jeden posag w kwocie 400 zł. dla ubogich dziewcząt, sierót po rzemieślnikach, z fundacji im. śp. Ant. Chylińskiego. Dziewczeta ubiegające się o posag, mają przedłożyć: metrykę chrztu, na dowód, że są urodzone we Lwowie, ślubnego pochodzenia, rel. chrześc. i ukończyły lat 10, a nie przekroczyły lat 24; metrykę śmierci rodziców, wzgl. ojca; świadectwo ubóstwa i moralności; dowód, że ojciec był rzemieślnikiem (KP4).

W zebranej podstawie materiałowej można wyodrębnić ponadto trzy kategorie odpowiadające kolejnym, wymienionym na wstępie semantycznym aspektem definicji rzeczownika *życie*:

1. Życie polityczne w szerokim rozumieniu – konstytuujące tę kategorię nazwy własne grup społecznych ilustrują realia po I wojnie światowej, np. *Związek Obrony Kresów Zachodnich* (KP9). Oto inne przykłady wspomnianej formy działalności:

Sztandary amerykańskie na grobach lotników we Lwowie – ofiarowane przez weteranów armii USA, złożone w dniu amerykańskiego święta zmarłych „Memorial day” (KP4).

Dowódca O. K. IV gen. Popowicz – wyjechał wczoraj w sprawach służbowych do Warszawy. Przyjmować będzie interesantów w dniu 22 bm. (KP11)

10-lecie 19 pułku „Odsieczy Lwowa” (KP11).

Walne zgromadzenie Wschodnio-Małopolskiego Związku emeryt. zawod. podof. WP. (KP14)

Akademia polsko-rumuńska – z okazji dorocznego święta narodowego Rumunii. Organizuje Liga polsko-rumuńska w auli Uniwersytetu Jana Kazimierza (KP6).

Złot Okręgowy w Gródku Jagiellońskim – Zarząd V wzywa druhow i druheny do wzięcia udziału w tym zlocie (KP12).

Straż Mogił Polskich Bohaterów – urządza w niedzielę Wielki Wiosenny festyn (KP12).

2. Życie artystyczne/kulturalne:

Jubileusz H. Zbierzchowskiego – 30 lecie pracy literackiej Henryka Zbierzchowskiego (KP1).

Wzrost frekwencji publiczności w Teatrach miejskich – Stwierdzić też należy, na podstawie danych statystycznych na podstawie Administracji teatrów, że frekwencja publiczności w Teatrach Miejskich osiągnęła dotąd cyfrę o 20.000 osób większą, niż w sezonie ubiegłym, za ten sam okres czasu (KP2).

Wystawa kobierców wschodnich – p.n. „Wschód Mahometański”, której otwarcie odbyło się w ubiegłą niedzielę, wywołała spodziewane wrażenie w szerokich kołach naszego miasta (KP6).

II Międzynarodowy salon fotografii w Polsce – urządzony staraniem Lwowskiego Towarzystwa Fotograficznego (KP6).

3. Życie religijne:

Święcone – W Akademickim Kole Lwowskim odbędzie się święcone w sobotę 5 bm. połączone z zabawą taneczną (KP2).

Nowa firma kupaiecka – poświęcenia dokonał ks. Knuta (KP7).

Klamrę zaprezentowanego materiału przykładowego może stanowić przytoczony niżej program uroczystości, ujmujący różne (poza działalnością zawodową) aspekty życia lwowskich mieszczan:

Program 3-majowych uroczystości w czwartek 3. Maja b.r.:

O godz. 6. Pobudka orkiestr wojskowych i cywilnych po ulicach miasta, hejnały z wieży ratuszowej.

O godz. 9. Uroczysta msza święta polowa na rynku, celebrowana przez Ks. Arcyb. Dr. Twardowskiego z kazaniem Ks. Dr. Długosza. Jednocześnie odbywają się uroczyste nabożeństwa w kościołach parafjalnych, w Soborze, Katedrze ormiańskiej, Synagodze, w Zborze Ewangelickim. Po nabożeństwie defilada, po defiladzie koncert.

O godz. 10. Zawody lekkoatletyczne na boisku Sokoła-Macierzy.

O godz. 12. Akademia Komitetu Opieki nad zdrowiem młodzieży szkół średnich w sali Tow. Muzycznego.

O godz. 15. zabawa Ludowa na Wysokim Zamku.

O godz. 17. Uroczysty wieczór Sokoła – Macierzy w gmachu ul. Zimorowicza.

O godz. 19. Akademia muzycznego Koła pocztowców w szkole św. Józefa przy ul. Lelewela. Uroczysty wieczór Chrześcijańsko-narodowego Stronnictwa, Sokoła II.

O godz.19.30. Uroczyste przedstawienie w Teatrze Wielkim.

Do gremjalnego udziału w uroczystościach wzywają – poza Komitetem Obchodowem – wszystkie Związki i Organizacje. Zbiórka dla członków Sokoła rano o godz. 7.30 w Sokole Macierzy, dla członków M. S. O. o godz. 7.30 w podwórzcu realności Kopernika 20 (KP1).

W zanalizowanej podstawie materiałowej największą frekwencję wykazały tekstowe konkretyzacje życia gospodarczego, zawodowego i rzemieślniczego lwowian. Kolejne pod względem częstości występowania serie przykładów umożliwiły fragmentaryczną rekonstrukcję wydarzeń o charakterze politycznym i artystyczno-kulturalnym. Najmniejszą leksykalną reprezentację ma życie religijne w mieście, przy czym występujące przykłady (np. w ostatnim z cytowanych wyżej fragmentów „uroczyste nabożeństwa w kościołach parafjalnych, w Soborze, Katedrze ormiańskiej, Synagodze, w Zborze Ewangelickim”) informują o wielokulturowości Lwowa. Językowo-stylistyczna warstwa kronik dostarcza również obserwacji na temat potencjału ówczesnej polszczyzny oraz niekonsekwencji w stosowaniu zasad pisowni. Tego rodzaju uwagi poczynione zostały na marginesie prowadzonej analizy. Do lwowskich kronik można odnieść stwierdzenie M. Pietrzak na temat „Kuriera Warszawskiego”: „[Kronika] pełniła funkcję swoistej agory – była miejscem, gdzie czytelnik dowiadywał się, czym żyje miasto, jakie wydarzenia są planowane, a w odniesieniu do tych, które minęły – jak są komentowane i oceniane” (Pietrzak 2019: 53). W przypadku współczesnego odbiorcy chronologiczny filtr

wzmacnia poznawczą wartość tekstów, także poprzez zestawienie zrekonstruowanego obrazu z obecnymi realiami. Jest to obraz fragmentaryczny zarówno z powodu małej liczby zachowanych numerów dziennika, jak i – w nawiązaniu do publikacji W. Władyki (1982) i A. Ochockiego (2004) na temat prasy międzywojennej – dlatego, że niezależny „Kurier Poranny” okazał się prasową efemerydą analogicznie do wielu międzywojennych tytułów popularnych o krótkim okresie wydawniczym.

Rozwiązanie skrótów

KP – „Kurier Poranny”, maj 1928 r., przy skrócie podany jest numer gazety: nr 1, czwartek 3 maja 1928; nr 2, piątek 4 maja 1928; nr 3, sobota 5 maja 1928; nr 4, poniedziałek 7 maja 1928; nr 5, wtorek 8 maja 1928; nr 6, środa 9 maja 1928; nr 7, czwartek 10 maja 1928; nr 8, piątek 11 maja 1928; nr 9, sobota 12 maja 1928; nr 10, poniedziałek 14 maja 1928; nr 11, wtorek 15 maja 1928; nr 12, środa 16 maja 1928; nr 13, czwartek 17 maja 1928; nr 14, piątek 18 maja 1928; nr 15, sobota 19 maja 1928; nr 16, poniedziałek 21 maja 1928; nr 17, wtorek 22 maja 1928.

SJP – *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl> (dostęp: 5.10.2020–11.01.2021).

SJPD – *Słownik języka polskiego*, t. I–XI, red. W. Doroszewski, 1958–1969, Warszawa.

WSJP – *Wielki słownik języka polskiego*, red. P. Żmigrodzki, <https://www.wsjp.pl> (dostęp: 5.10.2020–11.01.2021).

Bibliografia

- Doroszewski W. (red.), 1958–1969, *Słownik języka polskiego*, t. I–XI, Warszawa.
- Grzegorzczukowa R., 1995, *Jak rozumieć kreatywny charakter języka?*, [w:] *Kreowanie świata w tekstach*, red. A.M. Lewicki, R. Tokarski, Lublin, s. 13–24.
- Handke K., 2009, *Socjologia języka*, Warszawa.
- Maślanka J. (red.), 1976, *Encyklopedia wiedzy o prasie*, Wrocław.
- Nowak P., Tokarski R. (red.), 2007, *Kreowanie światów w języku mediów*, Lublin.
- Ochocki A., 2004, *Reporter przed konfesjonalem, czyli jak się w Łodzi przed wojną robiło gazetę*, Łódź.
- Paczkowski A., 1980, *Prasa polska w latach 1918–1939*, Warszawa.
- Pietrzak M., 2017, *Kronika informacyjna w prasie dziewiętnastowiecznej z perspektywy genologicznej*, „Roczniki Humanistyczne” LXV, z. 6, s. 167–180.
- Pietrzak M., 2019, *Wielostylowość w tekście prasowym na przykładzie XIX-wiecznej kroniki informacyjnej*, „Język Polski” XCIX, z. 1, s. 52–65.
- Pisarek W., 2019, *Analiza treści przekazów. Procedura badawcza*, [w:] *Język w prasie. Antologia*, red. M. Kita, I. Loewe, Katowice, s. 13–53.
- Polański K., 1999, *Funkcje języka (mowy)*, [w:] *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego. Wydanie drugie poprawione i uzupełnione*, red. K. Polański, Wrocław–Warszawa–Kraków, s. 190.
- Ślawska M., 2017, *Typologie gatunków medialnych – przegląd stanowisk*, „Forum Lingwistyczne” 4, s. 15–29.
- Urbańczyk S., 1991, *Słowniki i encyklopedie. Ich rodzaje i użyteczność*, Kraków–Katowice.

Władyka W., 1982, *Krew na pierwszej stronie. Sensacyjne dzienniki Drugiej Rzeczypospolitej*, Warszawa.

Wojtak M., 2004, *Gatunki prasowe*, Lublin.

Źródła internetowe

Bańko M., Majdak M., Czeszewski M. (red.), *Słowniki dawne i współczesne*, <http://www.leksykografia.uw.edu.pl/slowniki/35/slownik-jezyka-polskiego-warszawa-1900-1927> (dostęp: od 5.10.2020).

Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa, <http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/190358> (dostęp: od 5.10.2020).

Katalog czasopism – Lwów, <http://bazy.oss.wroc.pl/lwow/pozycja.php?id=1258&s=3&search=l%> (dostęp: od 5.10.2020).

NUKAT. Katalog zbiorów polskich bibliotek naukowych, <http://katalog.nukat.edu.pl/item?id=chamo:1286707&theme=nukat> (dostęp: od 5.10.2020).

Słownik języka polskiego PWN, <https://sjp.pwn.pl> (dostęp: 5.10.2020–11.01.2021).

Żmigrodzki P. (red.), *Wielki słownik języka polskiego*, <https://www.wsjp.pl> (dostęp: 5.10.2020–11.01.2021).

Life in the city on the basis of lexical analysis of Lviv's „Morning Courier” chronicles from 1928

Abstract

The purpose of the article is the reconstruction of fragmentary picture of life in Lviv 93 years ago. The material basis are the chronicles from archive issues of „Morning Courier” from 1928, available in the Library of Lviv National University of Ivan Franko. The definition and function of press chronicle is assumed in the article according to Magdalena Pietrzak genologic research. The attention was paid to the creative character of the media communication and the sociolinguistic understanding of the city as a specific place in the social space (acc. to Kwiryna Handke). The example material was classified according to semantic aspects included in lexical definition of the noun *life* (above all economic, craftsman, business, political, cultural, religious => social life) codified in *The Great Dictionary of Polish Language* edited by Piotr Żmigrodzki in the online version.